

Mihaela Laura Pamfil

Titularii dreptului de apel în cauzele penale

COLECȚIE DE SUCCES

Mihaela Laura PAMFIL

**TITULARII DREPTULUI DE APEL
ÎN CAUZELE PENALE**

Lumen

Iași 2007

Mihaela Laura PAMFIL
TITULARII DREPTULUI DE APEL
ÎN CAUZELE PENALE
Referent științific: prof.univ.dr. Theodoru Grigore

Editura Lumen este acreditată CNCISIS sub nr 003

Redactor: Morariu Irina Maria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale:

Mihaela Laura PAMFIL
TITULARII DREPTULUI DE APEL
ÎN CAUZELE PENALE
Editura Lumen, Iași, 2007
Bibliografie
Pag.85
ISBN- 978-973-1703-58-9

Extras din volumul:

Pamfil, M.L. (2007). Titularii dreptului de apel in cauzele penale. Iasi, Romania:
Lumen.

Mihaela Laura PAMFIL

**TITULARII DREPTULUI DE APEL
ÎN CAUZELE PENALE**

Lumen

Iași 2007

Extras din volumul:

Pamfil, M.L. (2007). Titularii dreptului de apel in cauzele penale. Iasi, Romania: Lumen.

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Pamfil, M.L. (2007). Titularii dreptului de apel in cauzele penale. Iasi, Romania:
Lumen.

Cuprins:

<i>Argument</i>	7
<i>I. Noțiuni generale privind apelul penal</i>	9
<i>II. Conceptul de titular al dreptului de apel</i>	13
<i>III. Titularii dreptului de apel privind soluția în fond a cauzei</i>	19
1. Procurorul.....	19
2. Inculpatul	33
3. Partea civilă	37
4. Partea responsabilă civilmente	47
5. Partea vătămată	52
<i>IV. Titularii dreptului de apel privind dispozițiile care nu se referă la fondul cauzei</i>	57
1. Martorii, experții, interpreții și apărătorii	57
2. Persoanele ale căror interese legitime au fost vătămate printr-o măsură sau printr-un act al instanței.....	61
<i>V. Persoanele ce pot declara apel pentru titularii acestui drept</i>	67
1. Reprezentanții	69
2. Apărătorul	72
3. Soțul inculpatului	76
<i>BIBLIOGRAFIE</i>	79
1. Tratatate. Cursuri	79
2. Monografii	81
3. Studii. Articole.....	81
4. Jurisprudență	82

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Pamfil, M.L. (2007). Titularii dreptului de apel in cauzele penale. Iasi, Romania:
Lumen.

Argument

Modificările legislative intervenite în procedura penală prin Legea nr.356/2006 au vizat și întinderea dreptului de apel a unora dintre titularii acestui drept. Astfel, dreptul procurorului de a declara apel în latura civilă a cauzei a fost condiționat în cauzele în care acțiunea civilă a fost pusă în mișcare de către partea civilă, de apelul acestei părți. Pentru partea civilă și respectiv pentru partea responsabilă civilmente, întinderea dreptului de apel a fost extinsă și la latura penală a cauzei, iar pentru partea vătămată, s-a permis apelarea hotărârilor primei instanțe indiferent de infracțiunea ce i-a produs vătămarea, înlăturându-se limitarea doar la infracțiunile cu plângere prealabilă.

Ceea ce ne-am propus prin studiul de față a fost să analizăm dispozițiile legale care acordă dreptul de a uza de apel diferiților participanți la procesul penal și, în special, a celor ce au suferit modificări recente, subliniind acolo unde este cazul argumentele pentru care ne declarăm de acord sau nu cu reglementarea legală.

Am urmărit, de asemenea, să arătăm modul în care sunt interpretate și aplicate sau cum ar trebui să fie aplicate în practica judiciară prevederile legale în materie.

Autoarea

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Pamfil, M.L. (2007). Titularii dreptului de apel in cauzele penale. Iasi, Romania:
Lumen.

I. Noțiuni generale privind apelul penal

Judecata deține rolul principal în activitatea desfășurată în vederea realizării scopului procesului penal, întrucât în această fază se stabilește, cu caracter definitiv, vinovăția inculpatului și sancțiunea pe care acesta trebuie să o suporte drept consecință a faptei sale sau, dimpotrivă, absolvirea sa definitivă de învinuirea ce i s-a adus. Dată fiind importanța deosebită a acestei faze, legiuitorul a sporit drepturile procesuale de care pot uza părțile și a impus numeroase garanții procesuale pentru a crea cele mai bune condiții de distribuire a justiției.

Cu toate acestea, este posibil totuși ca hotărârea judecătorească să fie greșită, fie din cauza părților, care prin denaturările și reticențele lor nu i-au informat corect pe judecători sau nu s-au putut apăra, fie chiar din cauza judecătorilor, care nu și-au exercitat rolul activ, nu au apreciat corect situația de fapt ori au interpretat sau aplicat greșit legea substanțială sau procedurală. Și dacă este cu totul de înțeles că erorile nu pot fi întotdeauna evitate, ar fi absolut de neiertat ca acestea, odată comise să se permanentizeze, chiar atunci când este posibil să se descopere existența lor¹.

Necesitatea verificării activității desfășurate de instanțele judecătorești și a hotărârilor pronunțate, astfel încât să nu dobândească autoritate de lucru judecat decât acele hotărâri ce sunt conforme cu legea și adevărul, a impus instituirea căilor de atac.

Menirea căilor de atac este aceea de a corecta ceea ce s-a greșit cu ocazia judecăților precedente și de a face ca, până la

¹ V. Papadopol, C. Turianu, *Apelul penal*, Casa de editură și presă Șansa, București, 1994, p. 13.

urmă, adevărul să fie integral cunoscut și legea bine aplicată, iar dreptatea să triumfe¹.

Importanța căilor de atac pentru înfăptuirea justiției a determinat înscrierea în Constituția României (art.129) a principiului că „împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac în condițiile legii”. Acest principiu, recunoscut ca drept al omului, este consacrat și de documente de drept internațional. Astfel, Pactul internațional referitor la drepturile civile și politice din 16 decembrie 1966, enunță în art.145 par. 4 pct.5 că „orice persoană declarată ca răspunzând de săvârșirea unei infracțiuni are dreptul, în conformitate cu normele prescrise de această lege, să ceară examinarea de către o jurisdicție superioară a declarării vinovăției sale și a pedepsei aplicate”. Totodată, art.13 din Convenția europeană de apărare a drepturilor omului și a libertăților fundamentale garantează „un recurs efectiv în fața unei instanțe naționale” oricărei persoane ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de Convenție au fost încălcate, iar art.2 par.1 din Protocolul nr.7 adițional la Convenție, prevede că „orice persoană declarată vinovată de o infracțiune de către un tribunal are dreptul să ceară examinarea declarației de vinovăție sau condamnării de către o instanță superioară”.

Judecata în căile ordinare de atac, deși se înscrie în ciclul normal, obișnuit al procesului penal este o judecată eventuală și nu una obligatorie. Ea intervine numai în condițiile în care părțile în proces sau procurorul, nemulțumiți de soluția dată cauzei, uzează de căile de atac permise de lege. În lipsa unei declarații de apel, respectiv recurs, hotărârea dată de instanță, chiar cuprinzând erori, rămâne definitivă și se va bucura de autoritatea de lucru judecat pe care legea o conferă tuturor hotărârilor definitive.

Așadar pentru a se ajunge la un control judecătoresc asupra hotărârii primei instanțe e necesar să existe o declarație de apel

¹ V. Papadopol, C. Turianu, op. cit., p.15

TITULARII DREPTULUI DE APEL ÎN CAUZELE PENALE

din partea uneia dintre persoanele cărora art.362 C.pr.pen. le dă dreptul de a acționa: procurorul, inculpatul, partea vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente, reprezentanții acestora sau substituiții procesuali expres prevăzuți.

Beneficiul căilor de atac constituie o prerogativă (o *facultas agendi*) conferită personal titularilor, la care aceștia pot renunța tacit sau expres, acceptând soluția dată în cauză, deși există și posibilitatea ca aceasta să nu fie legală sau temeinică.

Calea de atac prin care se realizează, în majoritatea cauzelor penale, controlul judecătoresc asupra hotărârilor date în primă instanță, este apelul.

În reglementarea Codului de procedură penală, apelul este o cale ordinară de atac prin care se promovează, la instanța imediat ierarhic superioară, o rejudecare a cauzei în fond, sub toate aspectele de fapt și de drept, cu aptitudinea de a se schimba sau modifica soluția dată prin hotărârea atacată în privința părții care a declarat apel sau la care se referă declarația de apel, în limitele calității sale procesuale¹.

¹ Gr. Theodoru, *Drept procesual penal. Partea specială*, Editura Cugetarea, Iași, 1998, p.357.

Pagina lasata
intentionat goala

Extras din volumul:

Pamfil, M.L. (2007). Titularii dreptului de apel in cauzele penale. Iasi, Romania:
Lumen.

II. Conceptul de titular al dreptului de apel

Dreptul de apel există virtual, în cazurile în care legea îl prevede, încă din momentul sesizării primei instanțe, dar devine actual, putând fi exercitat efectiv, numai odată cu pronunțarea hotărârii de către prima instanță. Prin folosirea dreptului de apel activitatea procesuală, sistată în momentul pronunțării sentinței, capătă un nou impuls, reluându-și desfășurarea, în conformitate cu normele prevăzute de lege, până când, odată cu pronunțarea deciziei de către instanța de apel, va înceta din nou, temporar sau definitiv¹.

Potrivit art.362 alin.1 C.pr.pen., pot face apel în cauzele penale:

a. procurorul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă. Apelul procurorului în ce privește latura civilă este inadmisibil în lipsa apelului formulat de partea civilă, cu excepția cazurilor în care acțiunea civilă se exercită din oficiu.

b. inculpatul, în ceea ce privește latura penală și latura civilă;

c. partea vătămată, în latura penală a cauzei;

d. partea civilă și partea responsabilă civilmente, în ceea ce privește latura penală și latura civilă;

e. martorul, expertul, interpretul și apărătorul, cu privire la cheltuielile judiciare cuvenite acestora;

f. orice persoană ale cărei interese legitime au fost vătămăte printr-o măsură sau printr-un act al instanței.

Aliniatul 2 al aceluiași articol acordă drept de apel și reprezentanților legali și apărătorilor persoanelor prevăzute la lit.b.-f. ale aliniatului precedent, precum și soțului inculpatului.

¹ V. Papadopol, C. Turianu, *Apelul penal*, Casa de editură și presă Șansa, București, 1994, p.46.

Legiuitorului a prevăzut așadar expres care sunt persoanele care pot uza de calea de atac a apelului, precizând totodată care este întinderea dreptului de apel al fiecăreia dintre aceste persoane.

Analizând textul de lege enunțat, se remarcă două categorii de persoane cărora le este recunoscut dreptul de apel:

– prima categorie, la care se referă lit.a, include persoanele ce pot declara apel pentru apărarea interesului propriu sau a intereselor generale ale societății;

– cea de a doua, reglementată de lit.b, arată persoanele care pot folosi calea apelului în vederea realizării interesului unui alt participant la procesul penal.

Titularii dreptului de apel sunt doar cei ce fac parte din prima categorie, căci ei sunt cei care vor dobândi în fața instanței de apel drepturi și obligații procesuale ca urmare a folosirii căii de atac.

Titularii dreptului de apel sunt așadar participanții la procesul penal, cărora legea le recunoaște dreptul de a ataca hotărârea primei instanțe în vederea realizării intereselor lor legitime sau a intereselor generale ale societății.

Dreptul de apel aparține, în principiu, fiecărui subiect procesual ale cărui drepturi au făcut obiectul judecării în primă instanță – căci fiecare asemenea subiect procesual are interesul ca pricina să-și găsească o dreaptă rezolvare, iar interesul reprezintă justificarea fiecărei acțiuni în justiție – însă nu îl poate folosi decât în sfera rolului pe care îl are în procesul penal și numai referitor la acel conținut al hotărârii atacate care privește interesele pe care le reprezintă în procesul penal¹.

Cu alte cuvinte, dreptul de apel este limitat la interesul de a ataca hotărârea pe care îl are fiecare subiect procesual, iar pentru

¹ T. Pop, *Drept procesual penal. Partea specială*, vol.IV, Tipografia Națională, Cluj, 1948, p.345.

TITULARII DREPTULUI DE APEL ÎN CAUZELE PENALE

fiecare titular al dreptului de apel, întinderea și efectele apelului sunt limitate de poziția pe care acesta o ocupă în proces¹. Astfel, întrucât inculpatul este subiect pasiv atât al acțiunii penale, cât și a celei civile, în cursul procesului penal fiind antrenată răspunderea sa atât din punct de vedere penal, cât și civil, dreptul său de apel nu este limitat, el putând viza atât latura penală a cauzei, cât și latura civilă. Pentru martor, expert sau interpret, dreptul de apel este limitat doar la acele dispoziții din hotărârea primei instanțe ce se referă la cheltuielile judiciare convenite lor, întrucât ei nu au interese proprii în cauza penală, ci ajută doar, prin participarea lor la proces, la adoptarea unei soluții în cauză, primind în schimb contravaloarea cheltuielilor făcute cu prezentarea la proces sau o remunerație pentru activitatea depusă; interesul lor este firesc circumscris acestor sume de bani ce li se cuvin potrivit legii.

În literatura de specialitate² s-a arătat că reglementarea calității de titular al dreptului de apel se poate face fie prin simpla recunoaștere a dreptului de apel pentru anumite autorități publice sau persoane, caz în care toți titularii au drepturi egale în folosirea căii de atac, dar în limitele calității lor procesuale, fie prin determinarea întinderii dreptului de apel pentru fiecare titular în ceea ce privește hotărârea care poate fi atacată sau dispozițiile din hotărâre care pot fi atacate.

În prima modalitate de reglementare, denumită și sistemul simetriei de drepturi³, titularii dreptului de apel pot ataca orice hotărâre supusă apelului, dar în limitele calității lor procesuale. În cazul celei de a doua modalități de reglementare, denumită și

¹ V. Papadopol, C. Turianu, op.cit., p.45.

² Gr. Theodoru, *Teoria și practica recursului penal*, Editura Junimea, Iași, 2002, p.95 – autorul vorbește despre calitatea de titular al dreptului de recurs, dar cum art.385², ce se ocupă de persoanele care pot face recurs, face trimitere la art.362 ce prevede persoanele care pot declara apel, sistemele de reglementare a calității de titular sunt aceleași.

³ I. Tanoviceanu, V. Dongoroz, *Tratat de drept și procedură penală*, vol.V, Tiparnița Curierul Judiciar, București, 1927, p.404.

sistemul determinării speciale¹, titularii dreptului de apel pot ataca numai hotărârile penale pe care legea nu le exclude de la dreptul lor de apel și numai în limitele prevăzute de lege.

Sistemul folosit de Codul de procedură penală actual este unul mixt, cu preponderență prin determinare specială, legiuitorul, stabilind pentru fiecare titular al dreptului de apel întinderea acestui drept și, implicit, limitele în care instanța de apel poate verifica hotărârea în apelul lor.

Folosind drept criteriu întinderea dreptului de apel și efectul devolutiv pe care îl provoacă declararea apelului, titularii dreptului de apel pot forma două categorii distincte²:

– titulari care, prin apelul lor, promovează o examinare a soluțiilor date în acțiunea penală și în acțiunea civilă exercitate în procesul penal, și anume procurorul și părțile;

– titulari care promovează prin apelul lor numai o examinare a măsurilor luate în chestiuni adiacente cauzei, cum sunt cele privind cheltuielile datorate martorului, retribuțiile sau indemnizațiile pentru activitatea depusă în proces ca expert, interpret sau apărător ori dispozițiile prin care s-a adus o vătămare intereselor legitime ale unei persoane care nu este parte în proces.

Instituirea celei de a doua categorii de titulari ai dreptului de recurs, care constituie o inovație a legiuitorului din 1968, preluată în momentul reînființării apelului și pentru dreptul de apel, își are originea în practica judiciară, care a constatat că persoanele față de care s-au luat măsuri nelegale și netemeinice prin hotărârea penală, fără a fi parte în procesul penal care să le acorde drept la apărare, erau lipsite de mijlocul de a ataca aceste măsuri, spre a fi înlăturate.

¹ T. Pop, *Drept procesual penal. Partea specială*, vol.IV, Tipografia Națională, Cluj, 1948, p.344.

² Gr. Theodoru, *Drept procesual penal. Partea specială*, Editura Cugetarea, Iași, 1998, p.312.

TITULARII DREPTULUI DE APEL ÎN CAUZELE PENALE

Legea grupează aceste persoane în raport cu vătămarea ce li s-a cauzat:

– într-o primă grupă se includ martorii, experții, interpreții și apărătorii părților care, participând în proces în aceste calități, sunt nemulțumiți fiindcă nu li s-au acordat deloc sau li s-au acordat într-un quantum mai redus cheltuielile pe care le-au efectuat sau retribuițiile, indemnizațiile sau onorariile ce li se cuveneau;

– a doua grupă o formează toate celelalte persoane nemulțumite de un act sau de o măsură a primei instanțe, prin care s-a adus atingere intereselor lor proteguate de lege. Unele dintre aceste măsuri se pot referi la soluția de fond a cauzei sau la chestiuni adiacente¹.

Titularii dreptului de apel care devolvează prin apelul lor fondul cauzei, pot fi împărțiți la rândul lor în două grupe în raport de limitele în care apelul lor poate determina reexaminarea fondului cauzei de către instanța de apel:

– titulari care prin apelul lor, pot ataca atât modul de rezolvare a acțiunii penale, cât și a acțiunii civile, din această grupă făcând parte procurorul (când acțiunea civilă se exercită din oficiu sau există apelul părții civile), inculpatul, partea civilă și partea responsabilă civilmente;

– titulari ai dreptului de apel al căror apel promovează o verificare a hotărârii atacate numai în una din laturile procesului penal, cum este cazul părții vătămate sau al procurorului (în situația în care acțiunea civilă a fost exercitată de partea civilă și aceasta nu a declarat apel).

Un alt element ce îi poate împărți pe titularii dreptului de apel privitor la fondul cauzei în două grupe îl constituie interesul pentru realizarea căruia este acordat dreptul de apel de către lege:

¹ Gr. Theodoru, Teoria și practica recursului penal, p.97.

Eqpvkpwctgc "ceguvwk" xqnwo "q" rwvg k
volumul de pe

www.edituralumen.ro
www.librariavirtuala.com

ucw "fkp" nkdt tkkng "pqcuvtg" r

Conținutul acestui volum nu
reprezintă în mod necesar
punctul de vedere al Editurii
Lumen sau al finanțatorilor

Publicat cu finanțarea:

media **LUMEN**
www.EdituraLumen.com

www.EuroMarket.ro
Design, Prints, Web sites
E-commerce applications